

CECILIA AALTONEN-LINDBLOM

Kvinnor med åländska rötter

En etnologisk undersökning om fyra kvinnors
syn på åländskhet

De åländska kvinnorna trivs nära vattnet och tycker om att vistas på stugan under sommaren. Havet förknippar de med frihet, avkoppling och respekt. Bilden visar en solnedgång sedd från Holmsudden i Lumparland.

Målet med denna studie är att försöka besvara följande frågor: I hur hög grad har kvinnorna i de spridda samhällena inom den åländska övärlden ett åländskt medvetande och hur konstrueras samt upprätthålls detta medvetande? Hur karakteriserar kvinnorna sin hembygd? Och vilka kulturyttringar är viktiga för deras åländskhet? Primärmaterialet för undersökningen består av mina egna kvalitativa djupintervjuer med fyra unga rotfasta åländska kvinnor, som har valt att flytta tillbaka till sin födelseort på Åland efter avklarade studier på antingen fastlandet eller i Sverige. Gemensamt för mina informanter är dessutom att de är i 30-års åldern, har åländska föräldrar, är gifta eller sambor med åländska män, har småbarn och lokala förtroendepdrag. Kriterier som även passar in på

mig själv och som gör att jag får ett automatiskt inifrånperspektiv på min analys, något som kan vara en fördel vid tolkning av materialet. När det gäller intervjuerna har jag tillämpat den icke hierarkiska intervjumetoden som är en solidarisk intervjuform där intervjuaren visar informanten personligt engagemang genom att delta i dialogen. En metod som gör det lättare för intervjuaren och informanten att skapa förtroende för varandra. Samtliga intervjuer har jag bandat in och renskrivit ordagrant. Inom det hermeneutiskt kognitiva perspektivet är det viktigt att kvinnornas egna uttalanden syns i texten och därför har jag tagit med citat som är hämtade direkt ur intervjuerna.

Jag har valt att anlägga ett etnologiskt genusperspektiv på min forskning och stu-

derar därför enbart kvinnornas syn på åländskheten. När det gäller kvinnoforskningen i allmänhet kan man säga att den har uppstått ur två perspektiv nämligen det synliggörande perspektivet och genusperspektivet. Det synliggörande perspektivet uppstod på 1970-talet genom den nya kvinnorörelsen, vilket hade till mål att ersätta den manscentrerade forskningen med en kvinnocentrerad sådan. Intresset riktades mot att synliggöra vanliga kvinnors livsvillkor, arbete och erfarenheter. Detta perspektiv kan indelas i två grenar. Dels eländighetsforskningen som tar fasta på kvinnors underordning och betonar att männen har den formella makten över kvinnorna. Dels värdighetsforskningen som intresserar sig för att beskriva en positiv kvinnovärld där kvinnorna är aktivt handlande subjekt, vars arbete, kunskaper och erfarenheter har betytt mycket för samhället. Genusperspektivet uppstod i mitten av 1980-talet och studerar kön som analytisk kategori. Det vill säga att genus (= socialt och kulturellt kön) genomsyrar olika nivåer i samhället. Syftet med genusforskningen är bland annat att studera hur kvinnligt och manligt skapas i olika kulturer, tider och i olika sociala skikt. Att försöka förstå hur relationerna mellan män och kvinnor ser ut och vilka konsekvenser de har för det samhälle de lever i.

Kollektiv identitet

Idag dominerar två fenomen samtidigt i Europa. Det första är integration som syftar till att föra de europeiska staterna och samhällena närmare varandra. Det andra är regionalism som hänvisar till att regionerna förstärker sin identitet och samhörighet både i det integrerade Europa, där statsgränserna håller på att försvinna, och i den globaliserade världen. Regionalismen fäster även sin uppmärksamhet vid de gränser som finns i människors kollek-

tiva medvetande, som strävar till att bevara de regionala, kulturella och historiska särdragen. (Tiilikainen 1998:3-4) Idag finns det även forskare som ägnar sig åt regional utveckling, politiker som lyfter fram frågor som har att göra med näringsliv, infrastruktur och regionalitet. Men det finns också en allmänhet som, mer eller mindre aktivt, deltar i debatten om det framtida Europa och den spirande regionaliseringen eller självständighetssträvandena. (Friberg 1996:60-61) I min undersökning kommer jag att studera hur regionalismen konstrueras och upprätthålls, samt hur kvinnorna bevarar de kulturella och historiska särdragen.

Regional identitet kan definieras som den känsla av samhörighet och förtrogenhet befolkningen har till en viss plats. För att den skall förstärkas bör samhällsmedlemmarna kunna ha möjlighet till exempelvis initiativtagande, sammanhållning och medbestämmanderätt. (Friberg 1996:74-76) Jag kommer därför att undersöka kvinnornas syn på hembygden och om de känner att de har möjlighet att påverka det egna samhället. När det gäller den lokala identiteten, kommer jag i huvudsak att studera den utifrån tre aspekter. Den första är *likhetsaspekten* som går ut på att när en grupp människor känner samhörighet med varandra betyder det också att de uppfattar sig som olika andra. Den andra är *kontinuitetsaspekten* som går ut på att gruppen kan behålla sin identitet trots att samtliga medlemmar byts ut, eftersom samhället måste ha en kontinuerlig ström av människor för att kunna bestå. Den tredje är *legitimeringsaspekten* som handlar om att man i varje samspel människor emellan, medvetet och omedvetet, sänder ut signaler som antingen uppfattas och besvaras, och därigenom bekräftar identiteten, eller inte uppfattas och därmed inger främlingsskap. (Brück,1984:67-68)

I mina intervjuer med de åländska kvinnorna kommer jag även att studera den globala identiteten. Inom samhällets moderniserings- och globaliseringsprocesser finns den transnationella identiteten som gör att man inte längre är lika bunden till gränser och platser på samma sätt som tidigare. Detta beror på den så kallade deterritorialiseringssprocessen, där människor överskrider territoriella gränser genom massmedia, Internet, migration, pendling och övriga resor. Att olika delar av världen idag blir mer och mer sammankopplade, gör att människan förutom den lokala, regionala och nationella identiteten, även tillskrivs en global identitet. Världen blir också mindre för dem som inte reser, eftersom man idag har kännedom om andra sätt att leva och att man i praktiken kan förändra sitt eget liv utgående ifrån dessa föreställningar. Detta gör att människor kan uppleva en gemenskap med varandra trots att de inte lever på samma plats. (Blehr, 2000:3-4)

Känslan för hembygden

Stadskvinnan beskrev sin hemort Mariehamn, vilken för övrigt är Ålands enda stad med 10 609 invånare, som en typisk småstad med stark företagsanda. (ÅSUB:2002:1) Hon ansåg att det bästa med att bo där är att barnen får växa upp i en trygg miljö. Det negativa tyckte hon var att staden är belägen på ett näs, vilket begränsar utvecklingsmöjligheterna. (Mariehamn, född 1967) Centralortskvinnan karakteriserade sin hembygd Finström, en av centralkommunerna på fasta Åland med 2304 invånare, som en plats där det både finns en företagsanda och en landsbygdskänsla. (ÅSUB:2002:1) Närheten till övriga kommuner och till Godbys centrum med alla servicepunkter såg hon som positiv. Det som hon däremot saknade var ungdomsgård och olika typer av verksamhet för flickor. (Finström, född 1975)

Kvinnorna definierar hembygden med närheten till naturen. Deras stora naturintresse gör att de följer noga med årstidernas växling. På Randholmsgrundet i Vårdö kan man ta del av denna frodiga grönska.

Landsbygdskvinnan beskrev sin hembygd Lumparland, vilken är en landsbygdskommun på södra Åland med 381 invånare, som en liten och gemytlig ort, där närheten till naturen, djuren och havet var det mest positiva. Trots att de flesta som bor där pendlar på jobb till andra kommuner, hoppades hon att hembygden skulle förbli en lantlig idyll med ett aktivt lantbruk. (Lumparland, född 1966) Skärgårdskvinnan beskrev Kökar, en ö i den södra skärgården med 292 invånare, som ett lugnt och välutvecklat samhälle, där det idag bor många småbarnsfamiljer. (ÅSUB:2002:1) Öns viktigaste näring idag är turism, men det finns även flera företag inom byggbranschen, en fiskodling och några jordbrukare som övertagit gården efter sina föräldrar. Hon hoppas även att det sker en ökad inflyttning och att det bildas nya arbetsplatser. Däremot saknade hon olika typer av verksamhet som kunde engagera kvinnor, barn och ungdom. Den största nackdelen med att bo på en ö är att man måste anpas-

sa sitt liv efter färjturer, något som hon tyckte att inger en isoleringskänsla, eftersom man inte kan arbeta på fasta Åland. Vetskapen om att det inte finns någon sjukvård på kvällarna och ovissheten om det går att få tag på sjöbevakning eller helikopter om någon blir akut sjuk ansåg hon var negativ. De största fördelarna med att bo på en ö tyckte hon däremot var närheten till naturen och havet, samt att man som skärgårdsbo måste lära sig att klara av naturens villkor. (Kökar, född 1967)

Samtliga informanter förknippar hembygden med närheten till naturen och de följer intresserat med vad som händer vid årstidernas växling. Naturen ger en inre frid och ett lugn som alla mår bra av. Våren, sommaren och hösten var deras favoritårstider. Att sommardag få vara ute på stugan i en avstressande miljö nära vattnet är något som alla värdesätter mycket högt. Havet förknippas med frihet, avkoppling och respekt. Kvinnorna som tillhör lokalsamhällena på landet och i skärgården förknippar även naturen med nostalgi, i synnerhet när de tänker tillbaka på barndomens somrar. Landsbygdskvinnan minns exempelvis hur hon som barn ofta cyklade till Lumpokasen, som är det högsta berget i Lumparland, klättrade upp till toppen och bara satt där och njöt av utsikten. Skärgårdskvinnan har kunskaper om hur man kan utvinna naturresurser inom den traditionella primärnäringen, nämligen fisket. Dessa skärgårdskunskaper har hon lärt sig av sin far, en tradition som hon i sin tur kommer att lära vidare ut till sina barn. Detta är ett fenomen som bestyrker att den lokala kunskapen överförs från den ena generationen till den andra. Detta gör att de infödda bär med sig en bredare kunskap om lokalsamhället än inflyttade och att den har överförts via socialisation. Så här säger skärgårdskvinnan om vad havet betyder för henne:

"Det betyder mycket. Jag var mycket ute på sjön när jag var liten och for runt själv. Min pappa lärde mig att hitta och på det viset så känner jag att jag klarar av att åka ut och lägga nät, men man ska ha respekt för havet, det ska man ha. Men det är en slags frihet helt klart som jag är glad att mina barn skall få uppleva faktiskt. Vi tog med vår son ut på sjön från början. I och med att jag själv är uppvuxen och att min pappa har lärt mig så tror jag att det är viktigt att man för vidare. För mig har det varit betydelsefullt faktiskt och min man har ju fått lära sig." (Kökar, född 1967)

Kvinnorna vistas mest i den egna stadsdelen eller byn där de har sitt hem och sin familj. Det är där som de känner sig mest hemma och vet vilka vägar de skall välja. Här finns även den starkaste samhörigheten med de andra invånarna. Gemensamt för samtliga informanter är att de är väldigt rörliga inom regionen och de besöker regelbundet två - tre kommuner på fasta Åland, för att göra uppköp eller besöka släkt och vänner. Det är endast skärgårdskvinnan som känner sig isolerad på sin ö på grund av att man som skärgårdsbo är bunden till färjturer. De andra kvinnorna som bor på fasta Åland känner sig istället isolerade när de tänker på hela landskapet, om det skulle bli stora stormar och det varken går färjor eller flyg. Så här kommenterar en informant från centralorten:

"Nej, det tycker jag inte. Det är väldigt centralt och man är mitt på holmen så att säga så att jag tycker inte att jag känner mig isolerad. Ibland kan det komma över en särskilt när det har varit stora stormar och saker, då kan jag få lite panik när jag tänker på om nånting skulle hända. Det har blivit värre sedan vi fick barn tycker jag. Tänk om nånting skulle hända och när vi skulle måsta iväg och inga flyg, inga båtar,

ingenting öppet. Då känner jag hur litet Åland är. Men att inte blir det att jag tänker på det i vardagen, men det är sådant som kommer över en då. Hjälp - tänk om! Då känner jag mig isolerad, men inte just i själva Finström.” (Finström, född 1975)

Alla informanter definierar sin hembygd som platsen de bor på och där de känner sig trygga. Samtliga har olika typer av förtroendeuppdrag som gör att de känner att de kan vara med och påverka utvecklingen lokalt. Landsbygds- och skärgårdskvinnorna lever i typiska lokalsamhällen där de upplever att de inte är anonyma, utan har insikt om varandras liv och stora känedom om lokala angelägenheter. Det som de tycker att är positivt med att bo i ett litet samhälle är tryggheten av att man känner de flesta som bor där, medan det negativa är den sociala kontrollen.

Inställningen till den åländska självstyrelsen

Regionalisering är en fortgående process som har skapats genom människors långvariga samröre med varandra genom liknande normer, värderingar och kulturyttringar. Strukturerna i regionala fenomen är föränderliga och ändrar beroende på det historiska sammanhanget och de kan studeras dels genom att man undersöker hur människorna i regionen upplever sig själva, dels hur den regionala kulturen inverkar på samhället i stort. (Köstlin 1985:83-86) I mina intervjuer framkom tydligt att Ålands självstyrelse betyder mycket för kvinnornas kulturella och språkliga trygghet. Hembygdsrätten, vilken bland annat har hindrat skärgården från att bli exploaterad, Ålands demilitarisering och närheten till beslutsfattarna är aspekter som är särskilt betydelsefulla för dem. Kvinnorna är eniga om att självstyrelsen borde utökas ännu mer. Endast stadskvinnan tycker att man borde undersöka vad det finns för positiva och

negativa konsekvenser om Åland skulle bli självständigt. Samtliga tycker att det känns mycket tryggt att Åland är ett självstyrt landskap inom nationen Finland. Nedan följer centralortskvinnans svar på huruvida Åland skall bli självständigt eller inte:

”Nej, jag tror inte på det. Ja, där tror jag att vi är för små, det är för litet, för sårbart. Jag tror inte att det är moget på långa, långa tider ännu. Jag skulle känna mig lite nervös om vi skulle bli det. Jag tycker att självstyrelsen är viktig, men det känns ändå lite tryggt att ha storebror Finland i ryggen.” (Finström, född 1975)

Kvinnornas modersmål är svenska eftersom Åland är enspråkigt svenskt och de är mycket stolta över de åländska dialekterna, men själva talar de ingen lokal dialekt utan mer en allmän åländska. De tycker att det är synd att de lokala dialekterna, som idag mest talas av den äldre generationen, håller på att dö ut och minns med glädje sina far- och morföräldrars dialekt. Så här säger skärgårdskvinnan om den lokala kökarsdialekten:

”Det betyder nog faktiskt mycket om jag tänker efter. Jag pratar ju inte själv nån kökarsdialekt. Men det jag känner är att jag tycker det är synd, för jag kan inte riktigt prata den och jag kanske inte riktigt förstår alla ord vad dom säger heller och det känns faktiskt tråkigt för mig. Min farmor har gått bort för några år sedan och hon pratade ju väldigt mycket. Min pappa pratar inte lika mycket. Det känns liksom som att det håller på att dö ut i vår generation att det är svårt för mig att föra det vidare till mina barn då. Men jag tycker det är intressant med dialekter, jag tycker att det är roligt och jag hoppas att det hålls kvar faktiskt. Kanske dom som inte har varit borta så mycket därifrån håller den vidare, jag tänker just på min egen generation.” (Kökar, född 1967)

Inställningen till det finska språket är positiv och alla informanter har läst finska i skolan. Själva känner de inte någon rädsla inför finskan, men däremot har de märkt att ålänningarna i allmänhet har en större rädsla inför det finska språket än inför exempelvis engelskan och tyskan. Något som kan bero på en rädsla över att Åland skall bli förfinskat. Här kommer centralortskvinnans inställning till finskan:

"Skräckblandad förtjusning! Det är ju ett svårt språk. Jag har ingenting emot att lära mig finska. Jag har kämpat på och tragglat med den ända fram till studenten. Men tyvärr ett språk som jag ju inte använder och som faller i glömska. Vilket jag tycker att är synd, för jag skulle gärna kunna finska för att bara det att kunna hjälpa en turist som kommer fram ibland. Man får total tunghäfta här och det skulle jag kunna behöva det till. Fortfarande tycker jag att svenskan är det viktiga, men min inställning till exempel om man säger min sambos mormor är fastlänning från början och har finska som modersmål fast hon pratar svenska nu. Men där försökte jag övertala henne att prata finska med vår son då så att det tycker jag nog. Kan han få ett språk gratis så vore det ju suveränt. Att där tycker jag ibland man ser på ålänningar att det är sån rädsla för just finskan. Det är inte alls samma rädsla för engelska eller tyska eller något annat språk. Att finskan är ett språk som alla andra, att varför skulle man inte kunna lära sig det? Varje språk tycker jag det är ju en gåva att kunna ha och behärska. (...) Men det handlar säkert om rädslan att bli förfinskat, det tror jag det gör. Men personligen tror jag inte att det är någon fara med det på väldigt, väldigt länge i alla fall. Det tror jag absolut inte. Visst ser man ju i Finland att där blir det ju mer och mer förfinskat, visst blir det det, dom svenska delarna. Men vi ligger rent geografiskt fortfarande så nära Sverige, så det är

inte alls samma fara här som i resten av Finland. Men det är det jag tror att rädslan beror på." (Finström, född 1975)

Sammanfattningsvis kan man säga att kvinnorna är stolta över är hembygdsrätten, demilitarisering och närheten till de åländska beslutsfattarna. Samtliga vill att självstyrelsen skall utvecklas och tycker att det känns tryggt att Åland är ett självstyre landskap i nationen Finland. Det svenska språket är viktigt för kvinnorna eftersom det är deras modersmål. Samtliga informanter talar en allmän åländska och uppskattar de skiftande lokala dialekterna som tyvärr håller på att dö ut.

De starka familjebanden

Familjen och släkten betyder väldigt mycket för alla fyra informanter. De karakteriserar dessa grupper som människor som bryr sig om en. Medan vänner kommer och går finns familjen alltid kvar och utan dem skulle dom känna sig väldigt ensamma och otrygga. Mest kontakt har de med sina egna föräldrar. Både kvinnan från centralorten och skärgården träffar sina föräldrar i stort sett dagligen. Även mor-, far- och svärföräldrar är viktiga förebilder i kvinnornas liv. Skärgårdskvinnan betonar att släktbanden betyder oerhört mycket eftersom man har en gemensam bakgrund. Här kommer skärgårdskvinnans inställning till familjen och släkten:

"Dom betyder mycket, oerhört mycket, släktskap och släktband. Det är just den här samhörigheten, att man umgås och att man kommer i från nånstans, att man har en släkt, dels för att föra vidare och försöker komma ihåg och berättar vidare då om min farmor och mormor. Det känns som ett band som man inte vill klippa av. Utan det är viktigt att man har kontakt och just att man har mamma och pappa, det är ju oerhört viktigt för mig faktiskt." (Kökar, född 1967)

Familjen och släkten betyder mycket för informanterna och utan dem skulle de känna sig mycket ensamma och otrygga. På bilden är en familj från Lumparland med tre generationer samlad.

Familjen och släkten betyder mycket för informanterna och utan dem skulle de känna sig mycket ensamma och otrygga. På bilden är en familj från Lumparland med tre generationer samlad. En annan likhet är att alla fyra informanter är mycket traditionsbundna. Julen placerade de på första plats, eftersom den är en familjehögtid då de mest umgås med både sina egna och mannens syskon och mor- samt farföräldrar. Helst försöker de fira jul tillsammans med sina föräldrar eller svärföräldrar. Gemenskapen är viktig för barnens umgänge med mormor, morfar, farmor och farfar. Favorittradition nummer två är midsommar. Midsommarstången är också den symbol som de flesta kvinnorna valde som det mest kännetecknade för den egna hembygden. På midsommarafton besöker de tillsammans med sina familjer en lokal midsommarstång, där de samtidigt träffar släkt och vänner. Så här berättar centralortskvinnan om hennes midsommarfirande:

"När jag var yngre var vi alltid i Geta och träffade min pappas familj, han har fem sys-

kon och alla deras familjer, då var det tradition. Det var enda gången i året man träffades allihop. Senare år när man har varit mera själv så har vi firat ganska olika egentligen med vänner och ätit god mat med ny potatis och sill. Så att då har det varit att man har varit hemma hos olika kompisar. Men nu två senaste åren så har jag ändå börjat känna den här dragningen tillbaks till Geta och träffa familjen. Då har dom börjat resa sin stång mitt på dan, så nu har det varit två år som vi har varit dit och sett den och upplevt gamla barndomsminnen. Och sen åkt på kvällen nån annanstans så det ser lite olika ut, i Lumparland har vi varit ganska många år. Plus det att jag tycker att midsommar känns ganska kul när man kan vara på en stuga, det försöker vi oftast vara, bredvid vattnet igen då att man får vara nära naturen en sommarkväll så där." (Finström, född 1975)

Samtliga informanter tycker att de lever i ett jämställt förhållande i hemmet med sina män. De delar på hemmets sysslor som att laga mat, diska, städa, byka och stryka. Däremot sköter männen bilen, medan kvin-

norna syr. När det gäller barnuppfostran har kvinnorna huvudansvaret, eftersom det är de som har varit hemma mest med barnen när de varit små. Här kommer en kommentar om barnuppfostran:

"Nu tycker jag att det verkar som att det är mer och mer mitt ord som gäller med barnuppfostran, men det är egentligen inte det som är meningen. Målet är att det skall kunna vara rättvist. Att vi ska ha lika mycket. Men där blir det till sist mammans ord som gäller, samtidigt som det kanske är ofrånkomligt. Det är jag som är hemma, det är jag som kan han på det sättet att jag helt klart är mesta tiden med honom. (...) Och sen tror jag också som mamma så har man väl lite svårt att låta bli att ha kontroll på allting. Det känner jag också. Det tycker jag inte om hos mig själv heller många gånger. Men att även dom gånger han skall vara hemma med pappa så när man åker iväg så har man ändå fixat och donat allt färdigt. - Och sen ska han ha det här och det här och det här. Det är som att man skulle prata med en barnvakt. Och sånt irriterar mig själv att nu är han hemma och då får han väl fixa det där. Det gör ju att han inte behöver ta samma ansvar. För åker vi bort så är det jag som har koll på allt att han har nya blöjor och extra kläder med och det blir något, tyvärr alltså, som man bara hamnar in i." (Finström, född 1975)

Intervjuszvaren visar att kvinnorna har en modern livsföring med en hög levnadsstandard. De lever i relativt jämställda förhållanden, är innovationsvänliga och har tagit initiativ till att olika tekniska apparater har inköpts för att underlätta såväl hushållsarbetet som kommunikationerna med omvärlden. Av dessa moderniteter kommer mobiltelefonen på första plats, eftersom den ger kvinnorna trygghet om något skulle hända. På andra

plats kommer dator med internetanslutning. De tycker att datorn är ett viktigt hjälpmedel för att skicka e-post med, söka information och för att sköta sina bankärenden på.

Kvinnornas åländska medvetande

Det är viktigt att komma i håg att en persons identitet både innehåller en individuell och en kollektiv dimension. Till den individuella identiteten hör namnet, boplaten, åldern och språket, medan den kollektiva identiteten består av nationalkänslan, hembygden, kulturen, de politiska och religiösa ideologierna, samt de gemensamma värderingarna. Identiteten har också en social dimension som kommuniceras, traderas från generation till generation, praktiseras i tid och rum, begreppsliiggörs genom språket och symboliseras där människor träffas. Den skapas ofta omedvetet i ungdomen när man definierar sig själv i förhållande till den sociala, rumsliga och tidsmässiga verkligheten. Identiteten förutsätter också gemensamma normer, värderingar och mål som kan aktualiseras i kläder, språk och bostad. (Lönqvist 1997:11, 1993b:3) I min undersökning har jag både valt att studera den kollektiva och den etniska identiteten. Etniciteten konstrueras genom social kontakt och består av distinktionerna mellan oss och dem, där medlemmarna betraktar sig som kulturellt särpräglade. (Hylland Eriksen, 2000:11- 12,28) Dessa tre kriterier passar bra på ålänningarna som därför kan ses som en etnisk grupp.

När det gäller kvinnornas regionala identitet känner sig alla informanter som ålänningar eftersom de har levt nästan hela sitt liv på Åland, har åländska släktingar och åländsk hembygdsrätt, vilken kan jämföras med ett åländskt medborgarskap. Detta gör att de automatiskt har en stark etnisk identitet. Nedan följer centralorts-kvinnans beskrivning över huruvida hon känner sig som en äkta ålänning eller inte:

De åländska kvinnorna tycker om att fira årets högtider. På midsommarafton samlas familjen för att tillsammans med släkt och vänner besöka hemortens midsommarstång. På bilden tågar ungdomarna med midsommarkronorna till Lumparlands midsommarstång.

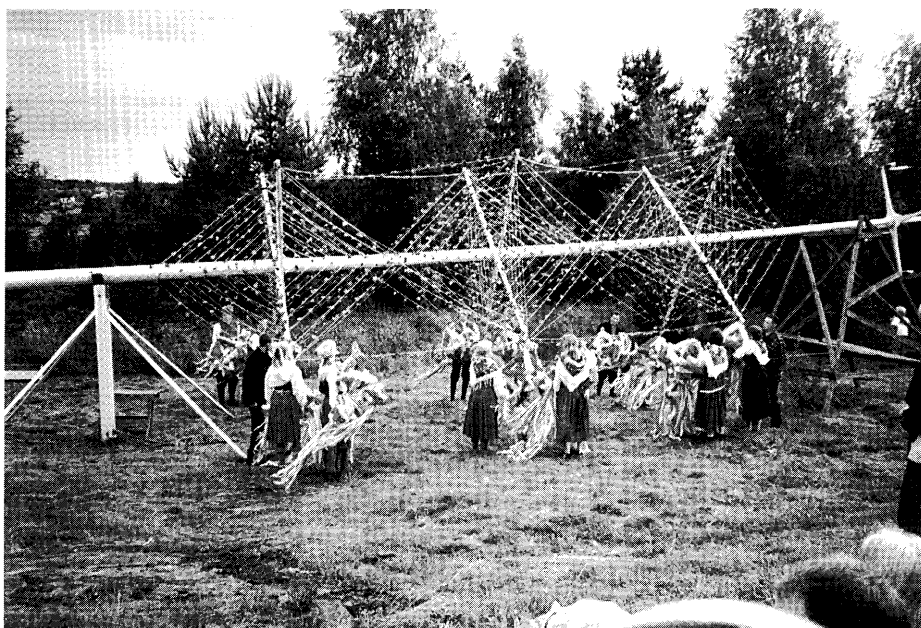
"Jo, det tycker jag. Det är väl egentligen om man tänker att jag har från min sida så vet jag liksom, så långt bak jag bara vet så är det bara åländska rötter. Vi har inget varken från Sverige eller från fastlandet om jag ser på mina rakt bakåtstigande led så är alla födda på Åland, Åland och Åland. Och det gör att man så långt bak man bara kan gräva så är vi ålänningar. Så att det är mycket det som gör det att man känner att man har verkligen rötterna djupt ner rotade på Åland. Det blir väl på nåt sätt att man känner att man är ålänning när man har hembygdsrätt, att man hör hit." (Finström, född 1975)

I intervjusvaren kan man samtidigt urskilja att stads- och centralortskvinnorna har en svagare lokal identitet och en starkare regional identitet, eftersom de känner sig mer som ålänningar än mariehamnare och finströmmare. Detta beror på att de tycker att man borde ta fasta på hela Åland istället för att fokusera sig på enskilda kommuner och byar emellan vilka det ofta kan uppstå konflikter.

Landsbygds- och skärgårdskvinnorna däremot är mycket stolta över sin lokala identitet, vilken de tycker att har stärkts eftersom de har varit bosatta på samma plats i stort sett hela livet och för att de tycker mycket om sin hemby. Hembygden blir således identitetsstärkande när det gäller den historiska och kulturella kontinuiteten, vilka genom de olika aktiviteterna, som exempelvis kronbindningen till midsommarstången, skapar en stark gemenskap mellan hembygdens medlemmar. Kvinnan som kommer från en ö definierar sig också som skärgårdsbo, vilket innebär att hon har sådana kunskaper som inte de övriga kvinnorna har. Så här säger hon om sin lokala identitet och huruvida hon känner sig som en äkta kökarsbo eller inte:

"Det gör jag, absolut. Därför att jag har bott så länge där, jag har bott nästan hela mitt liv om vi säger så, förutom den här tiden jag studerade och lite andra tider. Men i grund och botten så känner jag mig absolut som en kökarsbo. Jag har aldrig

Lumparlands midsommarstång har lövats på förhand och smyckas nu med de färggranna midsommarkronorna.

skämts för att komma från skärgården. Jag ser det däremot som en fördel många gånger liksom att man kanske klarar av att hantera saker lite annorlunda. Att man har fått lära sig att ta vara på sig själv och just det här med att vara ute i naturen och klara sig ute på sjön. Att man liksom får sådana knep och kunskaper som kanske inte en stadsbo klarar av, så jag känner mig absolut som en äkta kökarsbo. En äkta kökarsbo är en mångsysslare verkligen och inte rädd för att göra saker, så tycker jag också att dom är framåt, dom är glada och positiva människor.” (Kökar, född 1967)

Samtliga informanter tycker att det är viktigt att man flyttar antingen till fastlandet Finland eller till grannlandet Sverige för att studera, dels för att vidga vyerna och dels för att inte bli hemma-blind. Att ta vara på erfarenheter som både kan vara viktiga för en själv och för hembygden den dag man väljer att återvända, framhåller de som väsentligt. Efter studietiden tycks kvinnorna bli allt mer rotade på Åland. Minst far de till fastlandet, med-

an närheten till Sverige gör att de far dit ungefär varannan månad för att handla, gå på teater eller träffa vänner. På frågan vad kvinnorna känner sig som när de är utomlands svarade samtliga att de känner sig både som ålänningar och finländare. Så här brukar landsbygdskvinnan svara:

”Ja, jag brukar ju säga: I come from a little island between Sweden and Finland and we belong to Finland but speak Swedish. Jag känner mig nog som en ålänning som hör till Finland men pratar svenska. Och det där har ju dom flesta folk jättesvårt att förstå då.” (Lumparland, född 1966)

Sammanfattande slutsatser

Den åländska regionaliseringsprocessen är fortgående och har skapats genom ålänningarnas långvariga samröre med varandra genom handel, giftermål, språk och religion, samt genom liknande normer, värderingar och kulturyttringar. För att få svar på vilka regionala fenomen som är viktigast har jag undersökt vad kvinnorna känner sig som. Informante-

rna upplever sig som moderna, jämställda, kultur-, natur-, familj- släkt- och hembygdsintresserade. Kvinnornas regionala identitet är stark i och med att de känner samhörighet och förtroenhet med ålänningarna i stort, samt för att de känner att de kan vara med och påverka samhällsutvecklingen. Samtliga fyra informanter har därför lokala förtroendeuppdrag. Gemensamt för kvinnorna är också att de inte dagligen tänker på att de är ålänningar, men däremot när de reser till fastlandet eller till grannlandet Sverige. Liksom som de inte dagligen tänker på deras nationella identitet som finländare, men snabbt när de gör längre utlandsresor. På samma sätt kan den lokala identiteten ses som en relativ grupptillhörighet som mobiliseras under särskilda förhållanden. Informanternas uppfattning om den lokala identiteten är att den består trots att alla medlemmarna byts ut, vilket beror på att samhället måste ha en kontinuerlig ström av människor för att kunna bestå. Kvinnornas lokala identitet handlar också om att i deras samspel människor emellan kan identiteten antingen bekräftas eller annars inge främlingskap.

I intervjuerna kan man också utläsa tydliga spår av etnicitet genom kvinnornas önskan att Ålands regionala, kulturella, språkliga och autonoma särdrag skall bibehållas. Aspekter som kvinnorna tycker att inger trygghet med att vara ålänning är främst gemenskapen med familj, släkt och vänner, hembygdsrätten, demilitariseringen, närheten till beslutsfattarna och att Åland är ett självstyrt landskap inom nationen Finland. De är särskilt stolta över naturen, havet, åländskan, småskaligheten, företagsamheten och midsommarfirandet. Det som de uppfattar negativt med att bo i ett litet samhälle är främst den sociala kontrollen, känslan av att bli iso-

lerad och att den lokala verksamheten för kvinnor, barn och ungdom är för liten. Dessutom har spridningen av massmedia, Internet och rörligheten gjort att världen blir mindre, vilket medför att kvinnorna förutom den lokala, regionala och nationella identiteten även kan tillskrivas en global identitet.

LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Intervjuer med fyra kvinnor:

Finström, född 1975 (= Centralortskvinnan som är född 1975 och bosatt i Finström, har åländska föräldrar, är sambo med en ålänning, har ett småbarn, är utbildad i Sverige, är vårdledig och har två kommunala förtroendeuppdrag.)

Kökar, född 1967 (= Skärgårdskvinnan som är född 1967 och bosatt på Kökar, har åländska föräldrar, är gift med en ålänning, har två småbarn, är utbildad i Sverige, är vårdledig och har ett kommunalt förtroendeuppdrag.)

Lumparland, född 1966 (= Landsbygdskvinnan som är född 1966 och bosatt i Lumparland, har åländska föräldrar, är sambo med en ålänning, har två småbarn, är utbildad i både Finland och Sverige, är vårdledig, och har ett kommunalt förtroendeuppdrag.)

Mariehamn, född 1967 (= Stadskvinnan som är född 1967 och bosatt i Mariehamn, har åländska föräldrar, är gift med en ålänning, har två småbarn, är utbildad i Finland, är yrkesarbetande och har tre förtroendeuppdrag.)

Tryckt material

Blehr, Barbro: Lokal gemenskap: en specificerande begreppstömning: i *Laboratorium för folk och kultur* nr 2, Borgå 2000.

Brück, Ulla: Identitet, lokalsamhälle och lokal identitet: i *RIG* 63:3, Stockholm 1984

Friberg, Tora: Ett könsteoretiskt perspektiv på regional identitet: i *Att skapa en region - om identitet och territorium*, NordREFO 1996:1

Hylland Eriksen, Thomas: Etnicitet och nationalism, Falun 2000

Köstlin, Konrad: Kultur och region. Regionalisering som process: i *Kulturmöten och kulturell förändring. Nutida tysk etnologi i urval av Anders Gustavsson*. Stockholm 1985

Lönnqvist, Bo: Ön i världshavet, åländska identitetsmönster: i *Åländsk identitet*, Åländsk odling nr 57, Mariehamn 1997

Lönnqvist, Bo: Med lik i lasten? Regionen och identiteten: i *Laboratorium* nr 1, Helsingfors 1993b

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB): Statistikmeddelande 21.2.2002: *Befolkning 2002:1*

SUMMARY

Women with Ålandic roots

The ethnologist Cecilia Aaltonen-Lindblom has written the article "Women with Ålandic Roots," the objective of which was to study how Ålandic awareness is constructed, maintained and strengthened. This objective was attained by means of deep, qualitative interviews. Common to each of the informants is that they were born on Åland, and after having completed studies either on mainland Finland or in Sweden, had decided to move back to their birthplace on Åland. Furthermore, all of them are in their 30's, married or living with a life partner, have young children and a local commission of trust.

The women's regional awareness is strengthened in and by their desire for Åland to retain its regional, cultural, linguistic and autonomous individuality. Their local commission of trust even enables them to feel as if they can contribute and affect the development of the community. The things that they place the highest value on are their families, relatives, re-

gional citizenship, demilitarization, proximity to the decision-makers and Åland as a self-governing province within the nation of Finland. The women are also very proud of the surrounding nature, the sea, the Ålanders themselves, the small-scale nature of the area, the enterprising spirit and their Midsummer celebrations. The negative aspects they found in living in a small community included social control, a feeling of isolation and the limited activities available for women, children and youth.

The women shared a strong local identity, in that they have lived in the same place for most of their lives, as well as in that they don't think of their regional Ålandic identities on a daily basis, but primarily when they travel to mainland Finland or to Sweden. Likewise, they don't think of their national identity as being Finnish very often, except when they travel to more distant countries. The global spreading of mass media, the Internet and mobility has made the world a smaller place, which has affected Ålandic women such that, besides having their local, regional and national identity, they can also be ascribed a global identity.